

ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΝΕΟΛΑΙΑ: ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΧΡΗΣΤΩΝ

Δ. Λεωνίδου¹, Μ. Βασιλείου¹, Π. Χριστοδουλίδης², Α. Γεωργίου³

¹Intercollege, Λεμεσός, Κύπρος

²Ανώτερο Τεχνολογικό Ινστιτούτο, Λευκωσία, Κύπρος

³Frederick Institute of Technology, Λεμεσός, Κύπρος

Abstract. A statistical comparison between Secondary School pupils that have experienced drug-use and pupils that never tried has been performed based on a random sample of 831 questionnaires. The aim is to establish the key characteristics of potential users within the Cyprus youth. A number of psychological and sociological factors that possibly lead to drug abuse were identified. The results of this study may be employed for the planning of drug-abuse prevention campaigns.

Keywords: Ναρκωτικά, Χρήστες, Κυπριακή νεολαία.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε προηγούμενο άρθρο (Leonidou et al. 2005), διερευνήθηκε σε βάθος η στάση της Κυπριακής νεολαίας έναντι των ναρκωτικών και των διαφόρων παραγόντων πρόληψης. Η έρευνα βασίστηκε σε ερωτηματολόγιο που δόθηκε σε ένα δείγμα 831 μαθητών Γυμνασίου και Λυκείου. Με βάση τα αποτελέσματα της πιο πάνω έρευνας τίθεται ως στόχος, στην παρούσα μελέτη, ο καθορισμός των χαρακτηριστικών των ατόμων που ανήκουν στις ομάδες υψηλού κινδύνου (πιθανοί χρήστες) ώστε να μεγιστοποιηθεί η δυνατότητα προσέγγιση αυτών.

Όπως καταδεικνύεται σε προηγούμενες μελέτες (π.χ. Bell and Bettjes 1985, Jones and Bettjes 1986), τα άτομα υψηλού κινδύνου οδηγούνται στη χρήση ναρκωτικών ουσιών, κατά κύριο λόγο, από διάφορους ψυχολογικούς παράγοντες όπως το οικογενειακό περιβάλλον, οι φίλοι και οι υπαρξιακές αναζητήσεις. Η επίδραση των παραγόντων αυτών είναι ιδιαίτερα έντονη πάνω σε άτομα που διανύουν την εφηβεία τους. Είναι εξάλλου αποδεδειγμένο (Stimmel 1993) ότι σπάνια άτομα πέραν του 25^{ου} έτους της ηλικίας τους αρχίζουν τη χρήση ναρκωτικών.

Στη μελέτη αυτή η ανάλυση των χαρακτηριστικών των ομάδων υψηλού κινδύνου γίνεται διαμέσου στατιστικής σύγκρισης μεταξύ των ατόμων του δείγματος που έχουν κάνει χρήση ναρκωτικών και ατόμων που δεν έχουν δοκιμάσει. Για τη μελέτη συσχετισμών χαρακτηριστικών, έγινε χρήση του κριτηρίου χ^2 με επίπεδο σημαντικότητας $\alpha = 0,05$.

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων οδηγεί σε συμπεράσματα που αφορούν στην επίδραση πάνω στις ομάδες υψηλού κινδύνου διαφόρων παραγόντων, όπως

- οι πηγές ενημέρωσης (πραγματικές και επιθυμητές),
- η δυσλειτουργία της οικογένειας,
- η επίδραση της παρέας,

- ο ελεύθερος χρόνος,
- οι υπαρξιακές αναζητήσεις.

Τα συμπεράσματα της παρούσας μελέτης μπορούν να αποτελέσουν βάση σχεδιασμού εκστρατειών πρόληψης της τοξικοεξάρτησης, καθώς η πρόληψη είναι ιδιαίτερα αναγκαία και αποτελεσματική σε χώρες όπως η Κύπρος, όπου το πρόβλημα βρίσκεται σε αρχικό στάδιο (Μαρσέλος και Κούτρας 1988, Μαρσέλος 1989, Χουρδάκη 1992, Χουρδάκη 1995).

2. ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

Για σκοπούς απλούστευσης, θα γίνεται στη συνέχεια αναφορά σε άτομα του δείγματος που έχουν δοκιμάσει ναρκωτικά ως Ομάδα Α, και σε άτομα που δεν δοκίμασαν ναρκωτικά ως Ομάδα Β.

Παρατηρείται στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των ομάδων Α και Β του Γυμνασίου σε σχέση με τον τόπο διαμονής, η οποία εκφράζεται με το 100% των μαθητών της ομάδας Α να ζει στην πόλη. Στο Λύκειο δεν παρατηρείται ανάλογη διαφορά (Πίνακας 1).

Πίνακας 1: Εκατοστιαία (%) κατανομή των μαθητών των ομάδων Α και Β σε σχέση με τον τόπο διαμονής.

Ομάδα	Προσφυγικός συνοικισμός στην Πόλη		Πόλη		Προσφυγικός συνοικισμός στο Χωριό		Χωριό	
	Γ	Α	Γ	Α	Γ	Α	Γ	Α
A	25	-	75	63	-	-	-	37
B	1	4	61	67	5	5	33	24

Στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων φαίνεται να υπάρχει και σε σχέση με τη σύσταση της οικογένειας στην οποία οι μαθητές δηλώνουν ότι έχουν ζήσει τα περισσότερα χρόνια της ζωής τους. Το 8% των μαθητών της ομάδας Α έχουν ζήσει τα περισσότερα χρόνια της ζωής τους μόνο με τον πατέρα. Καμιά ανάλογη περίπτωση μαθητή δεν έχει εντοπισθεί στην ομάδα Β (Πίνακας 2).

Πίνακας 2: Εκατοστιαία κατανομή των μαθητών των ομάδων Α και Β σε σχέση με τη σύσταση της οικογένειας.

Ομάδα	Με τη μητέρα	Με τον πατέρα	Με τους δυο γονείς
A	-	8	92
B	3	-	97

Στο Γυμνάσιο έχει παρατηρηθεί στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων μαθητών όσον αφορά στη γενική τους βαθμολογία. Το 75% των μαθητών της ομάδας Α δήλωσαν ότι έχουν γενική βαθμολογία κάτω του 14 και το 25% μεταξύ 15 και 17. Στην ομάδα Β το 33% των μαθητών έχουν γενική βαθμολογία από 18 μέχρι 20, το 36% από 15 μέχρι 17 και το 31% κάτω από 14. Παρόλο που στο

Λύκειο δεν έχει αποδειχθεί στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων όσον αφορά στον παράγοντα βαθμολογία, εντούτοις αξίζει να σημειωθεί ότι ενώ στην ομάδα Α δεν παρατηρήθηκε καμιά περίπτωση μαθητή με βαθμολογία 18 με 20, στην ομάδα Β τέτοια βαθμολογία έχει το 20% (Πίνακας 3).

Πίνακας 3: Εκατοστιαία κατανομή των μαθητών των ομάδων Α και Β σε σχέση με την γενική τους βαθμολογία.

Ομάδα	18-20		15-17		12-14		<12	
	Γ	Λ	Γ	Λ	Γ	Λ	Γ	Λ
A	-	-	25	50	50	50	25	-
B	33	20	36	53	30	26	1	1

Έχει διαπιστωθεί στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων μαθητών όσον αφορά στο πόσο ευχαριστημένοι δηλώνουν να είναι από το σχολείο. Το 75% της ομάδας Α δηλώνουν λίγο έως καθόλου ευχαριστημένοι από το σχολείο (67% καθόλου) και το υπόλοιπο 25% δηλώνουν αρκετά ευχαριστημένοι. Στην ομάδα Β το 35% δηλώνουν από λίγο έως καθόλου ευχαριστημένοι και το 65% δηλώνουν αρκετά έως πάρα πολύ ευχαριστημένοι (Πίνακας 4).

Πίνακας 4: Εκατοστιαία κατανομή των μαθητών των ομάδων Α και Β σε σχέση με το πόσο ευχαριστημένοι δηλώνουν ότι είναι με το σχολείο.

Ομάδα	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
A	67	8	25	-	-
B	14	21	38	19	8

Πίνακας 5: Εκατοστιαία κατανομή των μαθητών των ομάδων Α και Β σε σχέση με το χρόνο που περνούν στα club/μπαράκια/καφετέριες.

Ομάδα		Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
A	Club	-	50	17	-	33
	Μπαράκια	-	25	-	25	50
	Καφετέριες	-	25	-	33	42
B	Club	28	27	25	12	8
	Μπαράκια	37	25	23	8	8
	Καφετέριες	22	28	24	16	10

Παρατηρείται στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων μαθητών όσον αφορά στο χρόνο που περνούν σε χώρους όπως τα club, τα μπαράκια και τις καφετέριες. Συγκεκριμένα, το 33% της ομάδας Α δήλωσαν ότι περνούν πάρα πολύ χρόνο στα club, ενώ στην ομάδα Β μόνο το 8% έκαναν ανάλογη δήλωση. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι το 28% της ομάδας Β δήλωσαν ότι δεν περνούν καθόλου χρόνο στα club, ενώ στην ομάδα Α δεν παρατηρήθηκε καμιά τέτοια δήλωση. Όσον αφορά στο χρόνο που περνούν οι μαθητές στα μπαράκια, πολύ έως πάρα πολύ χρόνο δήλωσαν ότι περνούν το 75% της ομάδας Α, ενώ στην ομάδα Β μόνο το 16%. Δεν

έχει παρατηρηθεί καμιά περίπτωση μαθητή της ομάδας Α που να μην περνά καθόλου χρόνο στα μπαράκια. Στην ομάδα Β το ποσοστό τέτοιων περιπτώσεων είναι 37%. Τέλος όσον αφορά στο χρόνο που περνούν οι μαθητές στις καφετέριες, δηλώνουν ότι περνούν πολύ έως πάρα πολύ χρόνο το 75% της ομάδας Α και μόνο 26% της ομάδας Β. Και πάλι δεν έχει παρατηρηθεί καμιά περίπτωση μαθητή της ομάδας Α που να μην περνά καθόλου χρόνο στις καφετέριες, ενώ στην ομάδα Β εντοπίστηκε ένα ποσοστό 22% τέτοιων περιπτώσεων (Πίνακας 5).

Όσον αφορά στο πόσο επηρεάζονται οι απόψεις γενικά των μαθητών από μέσα ενημέρωσης και πρόσωπα του περιβάλλοντός τους παρατηρείται στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των ομάδων Α και Β στο βαθμό που οι απόψεις τους επηρεάζονται από τον πατέρα. Το 33% των μαθητών της ομάδας Α δήλωσαν ότι οι απόψεις τους δεν επηρεάζονται καθόλου από τον πατέρα, ενώ μόνο το 6% της ομάδας Β έκαναν αντίστοιχη δήλωση. Το 53% της ομάδας Β δήλωσαν ότι οι απόψεις τους επηρεάζονται από τον πατέρα πολύ έως πάρα πολύ, ενώ στην ομάδα Α μόνο το 17% (Πίνακας 6).

Πίνακας 6: Εκατοστιαία κατανομή των μαθητών των ομάδων Α και Β σε σχέση με την επίδρασή που ασκεί γενικά στις απόψεις τους ο πατέρας.

Ομάδα	Καθόλου	Λίγο	Αρκετά	Πολύ	Πάρα Πολύ
A	33	25	25	-	17
B	6	16	23	29	24

Στατιστικά σημαντική διαφορά παρατηρείται μεταξύ των δυο ομάδων μαθητών όσον αφορά στο βαθμό που τους απασχολούν διάφορα κοινωνικά θέματα και προβλήματα. Σε όλα τα θέματα ανεξαιρέτως παρατηρείται χαμηλότερο επίπεδο προβληματισμού στην ομάδα Α. (Πίνακας 7).

Πίνακας 7: Εκατοστιαία κατανομή των μαθητών των ομάδων Α και Β σε σχέση με το πόσο τους απασχολούν διάφορα κοινωνικά θέματα.

Θέμα	Καθόλου		Λίγο		Αρκετά		Πολύ		Πάρα Πολύ	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Εγκληματικότητα	17	10	25	28	25	26	25	20	8	17
Κυπριακό	25	13	17	18	17	23	17	21	-	26
Ναρκοτικά	25	17	33	16	8	19	8	16	25	34
Ευρωπαϊκή Ένωση	42	30	42	24	8	25	8	15	-	7
Περιβάλλον	42	15	33	31	8	25	17	17	-	12
Θρησκεία	25	7	17	23	17	28	25	21	17	20
Aids	42	15	25	12	8	21	-	20	25	32
Διεθνή προβλήματα	42	19	25	36	17	21	17	18	-	6
Ανεργία	25	14	25	23	25	30	8	17	-	17

Πίνακας 8: Εκατοστιαία κατανομή των μαθητών των ομάδων Α και Β σε σχέση με το εάν θεωρούν την ενημέρωση για τα ναρκωτικά απαραίτητη.

Ομάδα	Ναι	Όχι
A	75	25
B	98	2

Στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων έχει παρατηρηθεί και σε σχέση με το εάν θεωρούν απαραίτητη την ενημέρωση για τα ναρκωτικά. Συγκεκριμένα στην ομάδα Α το 25% των μαθητών δηλώνουν ότι δεν θεωρούν απαραίτητη την ενημέρωση για τα ναρκωτικά. Στην ομάδα Β αυτή την άποψη εκφράζουν μόνο το 2% των μαθητών (Πίνακας 8).

Παρατηρήθηκε ότι το 17% της ομάδας Α και το 3% της ομάδας Β δήλωσαν ότι δεν έχουν ενημερωθεί για τα ναρκωτικά (Πίνακας 9). Η διαφορά αυτή μεταξύ των ομάδων Α και Β είναι στατιστικά σημαντική.

Πίνακας 9: Εκατοστιαία κατανομή μαθητών των ομάδων Α και Β σε σχέση με το εάν έχουν ενημερωθεί για τα ναρκωτικά.

Ομάδα	Ναι	Όχι
A	83	17
B	97	3

Όσον αφορά στις πραγματικές πηγές πληροφόρησης παρατηρείται στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των ομάδων Α και Β. Οι πρώην χρήστες επιλέγονται ως πραγματική πηγή πληροφόρησης από το 50% της ομάδας Α και μόνο από το 9% της ομάδας Β (Πίνακας 10).

Πίνακας 10: Εκατοστιαία κατανομή των μαθητών των ομάδων Α και Β σε σχέση με τις πραγματικές πηγές πληροφόρηση για τα ναρκωτικά.

Πραγματική Πηγή Πληροφόρησης	A	B
Πρώην χρήστες	50	9
Εφημερίδες, περιοδικά	25	26
Εκδηλώσεις (συναυλίες, αθλητικές συναντήσεις κ.λπ.)	25	21
Διαλέξεις, σεμινάρια στο σχολείο	25	31
Φίλος/φίλη	25	9
Πατέρας	17	25
Διαλέξεις, σεμινάρια εκτός σχολείου	17	14
Μητέρα	17	19
Γιατρός	17	5
Ειδικός στο θέμα	17	7
Τηλεόραση	17	50
Καθηγητές	8	33
Ενημερωτικά φυλλάδια	8	27
Τηλεφωνική υπηρεσία για τα ναρκωτικά	-	5

Ραδιόφωνο	-	11
Αδέλφια	-	2
Αφίσεις	-	6
Σχολικά βιβλία	-	3
Συμβουλευτικά κέντρα	-	-

Στο ερώτημα κατά πόσο απασχολούν τους μαθητές προβλήματα σχετικά με διάφορα θέματα έχουν παρατηρηθεί διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων. Για παράδειγμα, η καταπίεση από τους μεγάλους απασχολεί πολύ έως πάρα πολύ το 50% της ομάδας Α και το 39% της ομάδας Β. Το σχολείο απασχολεί από πολύ έως πάρα πολύ το 36% της ομάδας Β και μόνο το 16% της ομάδας Α, ενώ η επαγγελματική αποκατάσταση απασχολεί από πολύ έως πάρα πολύ το 54% της ομάδας Β και μόνο το 25% της ομάδας Α (Πίνακας 11).

Πίνακας 11: Εκατοστιαία κατανομή των μαθητών των ομάδων Α και Β σε σχέση με το πόσο τους απασχολούν διάφορα προβλήματα.

Πρόβλημα	Καθόλου		Λίγο		Αρκετά		Πολύ		Πάρα Πολύ	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Έλλειψη ελεύθερου χρόνου	33	10	17	19	25	21	25	23	-	27
Μοναξιά	25	22	25	25	8	18	25	14	17	21
Επαγγελματική αποκατάσταση	-	15	25	12	50	17	17	20	8	34
Καταπίεση από τους μεγάλους	17	16	17	22	8	23	17	16	33	23
Μόδα	33	23	17	22	17	25	-	15	33	12
Ναρκοτικά	33	21	25	17	-	17	25	17	17	28
Σχολείο	25	11	50	18	8	34	8	21	8	15
Σχέσεις με το άλλο φύλο	17	11	8	13	-	18	25	27	50	31
Οικογένεια	8	10	8	13	17	14	33	26	33	36
Έλλειψη χώρων ψυχαγωγίας	25	18	17	18	17	26	25	21	17	16
Ρουσφέτι («Τα Μέσα»)	33	19	8	20	25	18	-	18	33	23
Φιλία	8	12	17	7	8	17	25	21	33	41
Θρησκεία	25	7	25	18	25	27	8	17	17	21
Σεξ	25	21	-	11	-	14	25	13	50	39

Πίνακας 12: Εκατοστιαία κατανομή των μαθητών των ομάδων Α και Β σε σχέση με τις επιθυμητές πηγές πληροφόρησης.

Πηγή Πληροφόρησης	A	B
Πρώην χρήστες	42	60
Μητέρα	33	14
Πατέρας	33	17
Καθηγητές		
Συμβουλευτικά κέντρα	25	25
Φίλος/φίλη	25	6
Τηλεόραση	17	26
Διαλέξεις, σεμινάρια στο σχολείο	17	32
Ειδικός για το θέμα	17	36
Εφημερίδες και περιοδικά	17	-
Διαλέξεις, σεμινάρια εκτός σχολείου	8	-
Αφίσες	8	11
Γιατρός	8	21
Ιερέας	8	4
Ραδιόφωνο	8	7
Σχολικά βιβλία		-
Τηλεφωνική υπηρεσία	-	10
Αδέλφια	-	5
Ενημερωτικά φυλλάδια	-	19

Παρατηρείται διαφοροποίηση στις επιλογές των επιθυμητών πηγών ενημέρωσης μεταξύ των ομάδων Α και Β. Τα μεγαλύτερα ποσοστά της ομάδας Α επιλέγουν τους πρώην χρήστες (42%) τον πατέρα (33%) και την μητέρα (33%) ως άτομα τα οποία θα επιθυμούσαν να τους ενημερώσουν στο θέμα των ναρκωτικών. Η ομάδα Β από την άλλη επιλέγει τους πρώην χρήστες, τον ειδικό στο θέμα και τις διαλέξεις, σεμινάρια στο σχολείο. Στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων έχουν παρατηρηθεί σε σχέση με τον φίλο/ τη φίλη και τη μητέρα. Συγκεκριμένα ο φίλος / η φίλη επιλέγεται ως επιθυμητή πηγή ενημέρωσης από το 25% της ομάδας Α και μόνο από το 6% της ομάδας Β. Η μητέρα επιλέγεται από το 33% της ομάδας Α, ενώ στην ομάδα Β μόνο το 14% κάνει αυτή την επιλογή (Πίνακας 12).

Δεν έχουν διαπιστωθεί στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων Α και Β σε σχέση με το πόσο τους επηρεάζουν διάφορα συνθήματα. Με βάση τους μέσους όρους επίδρασης που ασκούν διάφορα συνθήματα στις απόψεις των μαθητών για τα ναρκωτικά διαπιστώνεται ότι περισσότερο επηρεάζουν τα συνθήματα «Ναρκωτικά ίσον θάνατος» και «Τα ναρκωτικά σκοτώνουν» (Πίνακας 13).

Πίνακας 13: Μέσοι όροι (¹) του βαθμού επίδρασης που ασκούν στις απόψεις των μαθητών τα παρακάτω συνθήματα για τα ναρκωτικά.

Σύνθημα	A	B
Όχι στα ναρκωτικά, Ναι στη ζωή	2,17	3,70
Η εξάρτηση βλάπτει την ελευθερία	2,34	3,11
Ναρκοτικά ίσον θάνατος	3,50	4,01
Είμαι δυνατός και χωρίς τα ναρκωτικά	3,00	3,80
Φτάνει πια εξαρτήσεις! Μεγάλωσα!!!	3,25	3,45
Τα ναρκωτικά σκοτώνουν	3,75	3,83
Δεν υπάρχουν μαλακά και σκληρά ναρκωτικά. Όλα βλάπτουν.	3,42	3,70

(¹) Καθόλου 1 2 3 4 5 Πάρα πολύ

Πίνακας 14: Εκατοστιαία κατανομή των μαθητών των ομάδων A και B σε σχέση με τους παράγοντες που θεωρούν ότι μπορούν να αποτρέψουν ένα νέο από το να κάνει χρήση.

Παράγοντας	A	B
Καλή σχέση με τον εαυτό	58	35
Ο φόβος	42	41
Καλές οικογενειακές σχέσεις	42	48
Επαφή με πρώην χρήστες	33	35
Επαγγελματικές φιλοδοξίες	25	10
Συμμετοχή σε δραστηριότητες (πολιτιστικές, αθλητικές κ.ά.)	25	18
Μια καλή σχέση με το κορίτσι του ή το αγόρι της	25	35
Οι γνώσεις για το θέμα	8	5
Επίδραση κάποιου ενηλίκου	8	10
Καλή σχέση με το σχολείο	8	9

Έχει παρατηρηθεί στατιστικά σημαντική διαφορά όσον αφορά στην επιλογή του παράγοντα «γνώσεις» ως κάτι που θα μπορούσε να αποτρέψει ένα νέο / μια νέα από το να κάνει χρήση ναρκωτικών. Μόνο το 8% της ομάδας A επιλέγει τον συγκεκριμένο παράγοντα, ενώ ο ίδιος παράγοντας επιλέγεται από το 54% της ομάδας B (Πίνακας 14).

Έχουν παρατηρηθεί στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων μαθητών σε σχέση με διάφορες δηλώσεις για τα ναρκωτικά. Συγκεκριμένα μεγαλύτερα ποσοστά των μαθητών της ομάδας A (42%) απ' ότι της ομάδας B (26%) δηλώνουν ότι τα ναρκωτικά προσφέρουν ικανοποίηση και ότι βοηθούν στην επίλυση προβλημάτων (25% έναντι 12%). Η πλειοψηφία των μαθητών της ομάδας B (75%) συμφωνεί με τη δήλωση ότι όλα τα ναρκωτικά προκαλούν τον θάνατο, ενώ μόνο 25% της ομάδας A συμφωνούν με αυτή τη δήλωση. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι στην ομάδα B μεγάλα ποσοστά των μαθητών δηλώνουν ότι δεν ξέρουν κατά πόσο οι διάφορες δηλώσεις που αφορούν στα ναρκωτικά ισχύουν ή όχι (Πίνακας 15).

Πίνακας 15: Εκατοστιαία κατανομή των μαθητών των ομάδων Α και Β σε σχέση με το εάν συμφωνούν με διάφορες δηλώσεις για τα ναρκωτικά.

Δήλωση	Ναι		Όχι		Δεν Ξέρω	
	A	B	A	B	A	B
Δημιουργούν σωματική εξάρτηση	83	79	8	4	8	17
Απελευθερώνουν το πνεύμα	25	18	67	50	8	32
Προσφέρουν ικανοποίηση	42	26	25	49	33	26
Βοηθούν στη χαλάρωση	50	32	25	38	25	30
Όλα τα ναρκωτικά προκαλούν το θάνατο	25	74	67	16	8	10
Βοηθούν στην επίλυση προβλημάτων	25	12	50	79	25	10
Φθείρουν το σώμα και το μυαλό	58	81	25	10	17	8
Βελτιώνουν τη θέση του ατόμου στην παρέα	17	6	75	80	8	13
Προκαλούν κατάθλιψη	17	55	33	12	50	33
Φτιάχνουν τη διάθεση	58	26	25	43	17	29
Καταστρέφουν την επικοινωνία με τους άλλους	58	70	33	10	8	20
Μειώνουν την απόδοση στο σχολείο, στην εργασία	75	74	17	8	8	17
Μπορούν να οδηγήσουν στην παραβατικότητα	58	67	25	4	17	29
Δημιουργούν ψυχολογική εξάρτηση	75	71	8	5	17	24
Το κάπνισμα και η κατανάλωση αλκοόλ πιθανό να οδηγήσουν στα ναρκωτικά	17	49	58	21	25	30

Πίνακας 16: Εκατοστιαία κατανομή των μαθητών των ομάδων Α και Β σε σχέση με το πόσο ευχαριστημένοι δηλώνουν με τα παρακάτω

	Καθόλου		Λίγο		Αρκετά		Πολύ		Πάρα Πολύ	
	A	B	A	B	A	B	A	B	A	B
Ψυχαγωγία	33	11	17	26	42	56	-	16	8	11
Μόρφωση	42	5	25	19	33	45	-	19	-	12
Αθλητισμός	17	11	17	20	58	30	-	21	8	17
Τέχνες	25	22	42	36	17	28	17	10	-	4
Κοινωνική επαφή	25	14	33	26	42	32	-	20	-	6

Όσον αφορά στο πόσο ικανοποιημένοι δηλώνουν ότι είναι οι μαθητές από τις ευκαιρίες που τους προσφέρει η κυπριακή κοινωνία στην ψυχαγωγία και τη μόρφωση τους παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο ομάδων μαθητών. Συγκεκριμένα στους δύο αυτούς τομείς η ομάδα Α δηλώνει λιγότερο ευχαριστημένη απ' ότι η ομάδα Β (Πίνακας 16).

Έχει παρατηρηθεί στατιστική διαφορά μεταξύ των δύο ομάδων μαθητών όσον αφορά στο πόσο συχνά πίνουν και καπνίζουν όταν έχουν κάποιο πρόβλημα. Το 50%

της ομάδας A δήλωσε πως πίνει κάποτε και το 33% συχνά. Στην ομάδα B το 71% δήλωσε πως δεν πίνει ποτέ και μόνο το 6% συχνά. Το 67% της ομάδας A δήλωσε πως καπνίζει συχνά, ενώ στην ομάδα B το 73% δήλωσε πως δεν καπνίζει ποτέ και μόνο το 13% συχνά (Πίνακας 17).

Πίνακας 17: Εκατοστιαία κατανομή των μαθητών των ομάδων A και B σε σχέση με το τι κάνουν όταν έχουν κάποιο πρόβλημα.

	Ποτέ		Κάποτε		Συχνά	
	A	B	A	B	A	B
Βγαίνω με φίλους	25	33	50	42	25	25
Πίνω	17	71	50	23	33	6
Καπνίζω	25	73	8	13	67	13
Κοιμάμαι	42	26	42	45	17	27
Απευθύνομαι σε άλλους για βοήθεια	33	24	33	50	33	25
Απομονώνομαι	8	29	42	44	50	26
Προσπαθώ να το λύσω μόνος μου	-	6	58	40	33	54
Βλέπω τηλεόραση	50	27	25	48	25	25
Τα βάζω με τον εαυτό μου	8	24	67	48	25	28
Ακούω μουσική	8	13	50	27	42	60
Τρώω πολύ	50	51	25	34	25	15
Διαβάζω	75	66	25	27	-	7
Τα βάζω με τους άλλους	25	28	33	44	42	25
Παρουσιάζω σωματικές ενοχλήσεις (πονοκέφαλος, πόνους στο στομάχι, ζαλάδες, εμετός)	33	38	33	42	33	19
Αθλούμαι, ζωγραφίζω, χορεύω	50	42	33	36	17	21

Πίνακας 18: Εκατοστιαία κατανομή των μαθητών των ομάδων A και B σε σχέση με τους παράγοντες που θεωρούν ότι θα έσπρωχναν κάποιο στη χρήση ναρκωτικών.

Παράγοντας	A	B
Επίδραση της παρέας	58	43
Προβλήματα στην οικογένεια	50	49
Μαγκιά	42	58
Περιέργεια	42	50
Ερωτική απογοήτευση	25	22
Άγχος	17	25
Ανάγκη για χαλάρωση	17	4
Μίμηση ινδαλμάτων	17	16
Τόλμη	17	4
Άγνοια	17	5
Πλήξη	8	7
Προβλήματα στο σχολείο	-	5
Προβλήματα με φίλους	-	7
Αναζήτηση απόλαυσης	-	5

Όσον αφορά στους παράγοντες που οι μαθητές επιλέγουν ως εκείνους που θα μπορούσαν να σπρώξουν κάποιον στη χρήση, δεν έχουν εντοπισθεί στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων Α και Β. Συγκεκριμένα, η επίδραση της παρέας, τα προβλήματα στην οικογένεια η μαγκιά και η περιέργεια αναδεικνύονται ως οι πιο σημαντικοί παράγοντες και για τις δυο ομάδες (Πίνακας 18).

Όσον αφορά συγκεκριμένες δηλώσεις, έχουν παρατηρηθεί στατιστικά σημαντικές διαφορές μεταξύ των ομάδων Α και Β. Οι μαθητές της ομάδας Α συμφωνούν σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό απ' ότι οι μαθητές της ομάδας Β με δηλώσεις όπως: «Το να καπνίζεις βελτιώνει το στυλ σου», «Το αλκοόλ σε βοηθά να ξεχάσεις τα προβλήματα σου», «Δυσκολεύομαι να πω όχι στους φίλους / στις φίλες μου», «Σε μια παρέα συνήθως κάνω ό,τι κάνουν οι άλλοι», «Είναι εντάξει να καπνίζει κανείς» και «Θα δοκίμαζα μια ναρκωτική ουσία αν μου το πρότεινε κάποιος φίλος/ κάποια φίλη μου» (Πίνακας 19). Επίσης μεγαλύτερα ποσοστά της ομάδας Α απ' ότι της ομάδας Β δηλώνουν ότι συμφωνούν με τα παρακάτω: «Οι γονείς μου θέλουν να με ελέγχουν», «Οι γονείς μου φοβούνται να μην παρασυρθώ από τους φίλους / τις φίλες μου», «Οι φίλοι / φίλες μου πιστεύουν ότι αξίζει τον κόπο να δοκιμάσει κανείς ναρκωτικά» και «Στους φίλους / στις φίλες μου δεν αρέσουν οι απόψεις των γονιών μου» (Πίνακας 20).

Πίνακας 19: Εκατοστιαία κατανομή των μαθητών των ομάδων Α και Β σε σχέση με το εάν συμφωνούν με τις παρακάτω δηλώσεις.

Δήλωση	Συμφωνώ		Διαφωνώ		Δεν είμαι σίγουρος	
	A	B	A	B	A	B
Είναι σημαντικό κάποιος να ακολουθεί τη μόδα.	42	32	33	34	25	35
Το αλκοόλ στα πάρτι φτιάχνει τη διάθεση.	58	31	25	50	17	17
Τις περισσότερες φορές κάνω ότι μου λένε οι γονείς μου.	25	28	58	41	17	29
Τις περισσότερες φορές κάνω ότι μου λένε οι γονείς μου.	33	43	50	33	17	23
Το να καπνίζεις βελτιώνει το στυλ σου.	58	6	33	80	8	11
Το αλκοόλ σε βοηθά να ξεχάσεις τα προβλήματα σου.	58	11	25	68	17	18
Τις περισσότερες φορές οι γονείς μου έχουν δίκαιο σε όσα λένε.	25	55	50	27	25	18
Αν κάποιος φίλος μου/ κάποια φίλη μου, μου έλεγε ότι παίρνει ναρκωτικά θα το κρατούσα μυστικό.	58	43	25	23	17	33
Δυσκολεύομαι να πω όχι στους φίλους / στις φίλες μου.	75	27	8	49	17	25
Φταίει η κοινωνία για κάποιο νέο / κάποια νέα που κάνει χρήση ναρκωτικών.	33	39	42	26	25	35

Μπορεί κανείς να σταματήσει τη χρήση ναρκωτικών ουσιών όποτε θέλει.	50	29	33	35	17	35
Θα προσπαθούσα να εμποδίσω ένα φίλο / μια φίλη μου από το να αρχίσει το κάπνισμα.	67	72	25	12	8	16
Σε μια παρέα συνήθως κάνω ό,τι κάνουν οι άλλοι.	42	10	58	67	-	20
Είναι εντάξει να καπνίζει κανείς.	83	23	17	56	-	19
Θα δοκίμαζα μια ναρκωτική ουσία αν μου το πρότεινε κάποιος φίλος / κάποια φίλη μου.	58	5	33	89	8	5
Συνήθως κάνω αυτό που εγώ θεωρώ σωστό.	75	78	25	8	-	13

Πίνακας 20: Εκατοστιαία κατανομή των μαθητών των ομάδων Α και Β σε σχέση με το εάν συμφωνούν με τις παρακάτω δηλώσεις.

Δήλωση	Συμφωνώ		Διαφωνώ		Δεν είμαι σίγουρος	
	A	B	A	B	A	B
Οι γονείς μου θέλουν να με ελέγχουν.	67	44	17	38	8	18
Οι φίλοι / φίλες μου θα με απέφευγαν αν μάθαιναν πως παίρνω ναρκωτικά	33	43	58	32	8	24
Οι καθηγητές μου είναι τις περισσότερες φορές δίκαιοι.	17	24	75	57	8	17
Οι γονείς μου φοβούνται μην παρασυρθώ από τους φίλους / τις φίλες μου.	100	53	-	31	-	16
Η κοινωνία απορρίπτει κάποιον που κάνει χρήση ναρκωτικών	58	40	42	36	-	23
Οι φίλοι / φίλες μου θα προσπαθούσαν να με εμποδίσουν αν δοκίμαζα να καπνίσω.	67	57	17	23	17	19
Οι καθηγητές μου θα με βοηθούσαν αν είχα κάποιο πρόβλημα.	33	44	50	27	17	27
Οι φίλοι / φίλες μου πιστεύουν ότι αξίζει τον κόπο να δοκιμάσει κανείς ναρκωτικά.	42	4	42	87	17	9
Οι γονείς μου, μου συμπαραστέκονται όταν έχω κάποιο πρόβλημα.	50	71	42	13	8	15
Οι φίλοι / φίλες μου πιστεύουν ότι κάποιος που καπνίζει έχει στυλ.	17	14	75	64	8	20
Οι γονείς μου θα κακοχαρακτήριζαν κάποιον που καπνίζει ή πίνει.	42	40	33	31	25	28
Στους φίλους / στις φίλες μου δεν αρέσουν οι απόψεις των γονιών μου.	42	16	42	42	8	39

Οι γονείς μου θα με απέρριπταν αν έκανα ένα λάθος.	25	7	67	74	8	18
Οι φίλοι / φίλες μου θα με βοηθούσαν αν είχα κάποιο πρόβλημα	75	67	8	11	17	19
Οι φίλοι / φίλες μου θα με απέρριπταν αν δεν συμφωνούσα μαζί τους.	8	9	58	67	33	24

3. ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Με βάση την πιο πάνω ανάλυση προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα.

Η άποψη ότι η ενημέρωση που γίνεται σήμερα για τα ναρκωτικά δεν είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική παρουσιάζεται στην ομάδα των μαθητών που έχουν δοκιμάσει ναρκωτικές ουσίες. Ταυτόχρονα σημαντικό ποσοστό των μαθητών της ίδιας ομάδας δηλώνει ότι δεν έχει ενημερωθεί και ότι η ενημέρωση δεν είναι απαραίτητη. Διαφαίνεται έτσι μια υποβάθμιση τόσο της αναγκαιότητας όσο και της αποτελεσματικότητας της ενημέρωσης σε ατομικό και σε συλλογικό επίπεδο. Ακόμα και αν αυτή η υποβάθμιση θεωρηθεί υποκειμενικό βίωμα, το γεγονός της ύπαρξης της αποδεικνύει πως η ενημέρωση που έγινε στο θέμα των ναρκωτικών απέτυχε να εξασφαλίσει πρόσβαση σε μια ιδιαίτερη ομάδα μαθητών

Η αναποτελεσματικότητα της υπάρχουσας ενημέρωσης και η αδυναμία της να προσεγγίσει συγκεκριμένες ομάδες μαθητών, αφήνει εκτεθειμένους τους υποψήφιους δέκτες της σε μη έγκυρους και πιθανόν επικίνδυνους παράγοντες πληροφόρησης, ιδιαίτερα όταν οι δέκτες αυτοί βρίσκονται σε κρίσιμες φάσεις της ζωής τους όπως είναι η εφηβεία. Αξίζει εδώ να σημειωθεί πως μεγάλο ποσοστό των μαθητών που έχουν δοκιμάσει ναρκωτικές ουσίες δήλωσαν ότι έχουν πάρει τις περισσότερες πληροφορίες για τα ναρκωτικά από πρώην χρήστες.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον όσον αφορά στις επιθυμητές πηγές ενημέρωσης παρουσιάζουν οι επιλογές των μαθητών που δοκίμασαν ναρκωτικές ουσίες. Συγκεκριμένα τα μεγαλύτερα ποσοστά των μαθητών αυτών δηλώνουν ότι επιθυμούν να ενημερωθούν για τα ναρκωτικά από πρώην χρήστες, τη μητέρα και τον πατέρα. Η επιλογή των γονέων ως επιθυμητών πηγών ενημέρωσης και η παραγνώριση παραγόντων που θα πρόσφεραν εξειδικευμένη πληροφόρηση δημιουργεί εύλογες υποψίες ότι η στάση αυτή των μαθητών δεν συνιστά κατ' ανάγκη πραγματική υποβάθμιση της αντικειμενικής ενημέρωσης αλλά μάλλον συγκυριακό παραμερισμό της κάτω από τη φόρτιση έντονης ανάγκης για συναισθηματική στήριξη, την οποία αναγνωρίζουν αμεσότερα στο πρόσωπο των γονέων.

Η κινδυνολογία και ο εκφοβισμός όπου η ενημέρωση για τα ναρκωτικά πολλές φορές στηρίζεται φαίνεται να έχουν επηρεάσει μεγάλα ποσοστά των μαθητών. Συγκεκριμένα η πλειοψηφία των μαθητών υποστηρίζει ότι όλα τα ναρκωτικά προκαλούν το θάνατο και εκδηλώνει την τάση να επηρεάζεται συγκριτικά

περισσότερο από συνθήματα τα οποία συσχετίζουν τα ναρκωτικά με τον θάνατο. Αυτό θα μπορούσε να αποτελέσει επιχείρημα για την ενημέρωση που χρησιμοποιεί τον εκφοβισμό ως μέσο πρόληψης. Επιχείρημα που εντούτοις ανατρέπεται εν μέρει τουλάχιστον από το γεγονός ότι ποσοστό των μαθητών που δοκίμασαν ναρκωτικές ουσίες επίσης δηλώνει ότι επηρεάζεται από τα ίδια συνθήματα. Άρα ο εκφοβισμός, ο οποίος δυνατό να αποτρέψει βραχυπρόθεσμα τους νέους από τη χρήση, μακροπρόθεσμα για μια ομάδα τουλάχιστον από αυτούς αποδεικνύεται αναποτελεσματικός. Πέραν τούτου η κινδυνολογία σε μια ηλικία που την χαρακτηρίζει η τάση για τον κίνδυνο μπορεί να κάνει το αντικείμενο της, που στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι τα ναρκωτικά, ακόμα πιο ελκυστικό. Παράλληλα η απλούστευση και η γενίκευση που εμπεριέχονται στον εκφοβισμό εκθέτουν εξ αρχής την ενημέρωση στον κίνδυνο της διάψευσης, υποσκάπτοντας έτσι την εμπιστοσύνη του υποψήφιου δέκτη σε αυτή. Θεωρούμε ότι η οποιαδήποτε ενημέρωση και ιδιαίτερα εκείνη που αφορά στα ναρκωτικά και απευθύνεται σε νέους θα πρέπει να στηρίζεται στην εγκυρότητα και στην αλήθεια. Τα στοιχεία αυτά αποτελούν ενδείξεις σεβασμού από μέρους της ενημέρωσης προς τον δέκτη της και διασφαλίζουν μια καταρχήν αμφίδρομη εμπιστοσύνη. Η αναγνώριση στους νέους του δικαιώματος να κρίνουν και να επιλέγουν αυτόνομα λειτουργεί καταλυτικά στην τάση τους για αντιπαράθεση και αμφισβήτηση της εξουσίας. Αντίθετα σήμερα η απόκρυψη της αλήθειας και η ασάφεια που χαρακτηρίζει σε σημαντικό βαθμό την ενημέρωση που γίνεται για τα ναρκωτικά θέτει σε κίνδυνο την εμπιστοσύνη του δέκτη προς τις πηγές ενημέρωσης και διεγείρει την περιέργεια. Πέραν τούτου όταν ο εκφοβισμός που χρησιμοποιεί την κινδυνολογία απευθύνει σε ομάδες εφήβων, που τις χαρακτηρίζει τάση για τον κίνδυνο, το αντικείμενο του που στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι τα ναρκωτικά πιθανό να γίνει ακόμα πιο ελκυστικό.

Στην ομάδα των μαθητών που δεν έχουν δοκιμάσει ναρκωτικές ουσίες μεγάλα ποσοστά δηλώνουν ότι δεν ξέρουν κατά πόσο οι διάφορες δηλώσεις για τα ναρκωτικά που παρατίθενται στο ερωτηματολόγιο που τους δόθηκε ισχύουν ή όχι. Μια τέτοια αβεβαιότητα για ένα θέμα για το οποίο σήμερα γίνεται τόσος πολύς λόγος, πιθανόν να διεγείρει στους νέους την περιέργεια, την οποία αξίζει να σημειωθεί ότι οι ίδιοι οι μαθητές αναγνωρίζουν ως τον κυριότερο παράγοντα που θα μπορούσε να σπρώξει κάποιον στη χρήση.

Η χρήση ναρκωτικών ουσιών από το 7,5% των μαθητών που έλαβαν μέρος στην έρευνα θα μπορούσε να θεωρηθεί μεμονωμένο γεγονός στα πλαίσια της εφηβικής κρίσης, μια και τα δεδομένα δεν μας επιτρέπουν ταξινόμηση της χρήσης σε ευκαιριακή και συστηματική. Ενδιαφέρον όμως είναι ότι οι μαθητές που δοκίμασαν ναρκωτικά φαίνεται να συσχετίζουν ουσίες όπως το αλκοόλ και τα ναρκωτικά με την ικανοποίηση και να αποδίδουν σε αυτές τη δύναμη να επιλύουν προβλήματα. Τα μεγαλύτερα μάλιστα ποσοστά των μαθητών της ομάδας αυτής δηλώνουν άμεσα ότι συνηθίζουν να πίνουν και να καπνίζουν όταν έχουν κάποιο πρόβλημα. Ως εκ τούτου, ακόμα και αν αποτελεί μεμονωμένο γεγονός, η χρήση σε συνδυασμό με τη ψευδαισιακή αυτή επένδυση στην ουσία εκφράζει μια λανθάνουσα τάση για τοξικοεξάρτηση, η οποία πιθανόν να εκδηλώνεται σε συνθήκες ματαιώσης.

Έχει παρατηρηθεί ότι στην ομάδα των μαθητών που δοκίμασαν ναρκωτικές ουσίες τα ποσοστά εκείνων που συχνά νιώθουν πως οι σχέσεις τους με τους γονείς τους δεν είναι τόσο καλές όσο θα ήθελαν, αυξάνονται σημαντικά σε σύγκριση με τους υπόλοιπους μαθητές. Το δεδομένο αυτό αντανακλά άμεσα την επιθυμία των μαθητών αυτών για βελτίωση της επικοινωνίας με τους γονείς και επιβεβαιώνει την εκκρεμή ανάγκη για συναισθηματική στήριξη την οποία έχουμε εντοπίσει πιο πάνω.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η σχέση που οι μαθητές οι οποίοι δοκίμασαν ναρκωτικές ουσίες έχουν με τον πατέρα τους. Συγκεκριμένα έχει διαπιστωθεί ότι ενώ μεγάλα ποσοστά των μαθητών αυτών δεν αναγνωρίζουν τον πατέρα ως πρότυπο ικανό να επηρεάσει τις απόψεις τους, εξίσου μεγάλα ποσοστά της ίδιας ομάδας επιλέγουν τον πατέρα ως το άτομο από το οποίο θα ήθελαν να πάρουν πληροφορίες για τα ναρκωτικά, και ως το άτομο στο οποίο θα απευθύνονταν αν τους απασχολούσε ένα θέμα σχετικό με τα ναρκωτικά. Η αντίφαση αυτή δεν μπορεί να είναι φαινομενική, μια και στην ουσία της εκφράζει την απουσία του πατέρα ως εσωτερικής αναπαράστασης και την παρουσία του ως επιθυμίας. Με άλλα λόγια, αναγνωρίζεται μια ιδιαίτερη ανάγκη επικοινωνίας με τον πατέρα, ο οποίος φαίνεται είτε να απουσιάζει πραγματικά είτε να είναι παρόν μεν αλλά όχι με τρόπο που να επιτρέπει την εσωτερικότητά του. Η απουσία του πατέρα πιθανότατα δημιουργεί συναισθηματικές ελλείψεις που σχετίζονται με το ρόλο του ως ατόμου που από τη μια παρέχει αίσθημα ασφάλειας και από την άλλη ασκεί έλεγχο και οριοθετεί.

Μεγαλύτερα ποσοστά των μαθητών που δοκίμασαν ναρκωτικές ουσίες φαίνονται να αφιερώνουν τον περισσότερο από τον ελεύθερο τους χρόνο σε κλαμπ, μπαράκια και καφετέριες. Ο χρόνος μάλιστα που περνούν στους χώρους αυτούς είναι σημαντικά μεγαλύτερος από εκείνον που περνούν οι μαθητές που δεν έχουν δοκιμάσει ναρκωτικές ουσίες. Αξιοσημείωτο είναι και το γεγονός ότι οι διαφορές αυτές είναι και μεταξύ των ομάδων του Γυμνασίου, όπου θα περίμενε κανείς μεγαλύτερους περιορισμούς και απαγορεύσεις σε σχέση με τους συγκεκριμένους χώρους. Τα δεδομένα αυτά υποδηλώνουν μια χαλαρή τουλάχιστον οριοθέτηση από μέρους της οικογένειας που εξωτερικά εκθέτει πρόωρα το άτομο σε συνθήκες διαθεσιμότητας της ουσίας και ταυτόχρονα, σε εσωτερικό επίπεδο, στερεί από αυτό τη δυνατότητα αυτόνομης οριοθέτησης του έναντι της ουσίας.

Η δυσλειτουργία της οικογένειας, που τα δεδομένα μάς επιτρέπουν να επισημάνουμε σε μια μερίδα των μαθητών που δοκίμασαν ναρκωτικές ουσίες, πιστεύουμε ότι δημιουργεί συναισθηματικά κενά τα οποία ωθούν το άτομο σε αναζήτηση υποκατάστατων. Τα υποκατάστατα αυτά μπορούν να αναζητηθούν σε ήδη οργανωμένες κοινωνικές δομές όπως είναι το σχολείο, αν βέβαια οι δομές αυτές λειτουργούν με τρόπους που να το επιτρέπουν. Το σχολείο όμως σύμφωνα με τα ερευνητικά δεδομένα λειτουργεί ματαιωτικά για την πλειοψηφία των μαθητών, και ειδικότερα για την ομάδα των μαθητών που δοκίμασαν ναρκωτικές ουσίες. Συγκεκριμένα, παρόλο που έχει διαπιστωθεί μια γενικότερη δυσαρέσκεια από το σχολείο, οι μαθητές που έχουν δοκιμάσει ναρκωτικές ουσίες έχουν σχετικά χαμηλότερη βαθμολογία και δηλώνουν λιγότερο ευχαριστημένοι από ότι οι υπόλοιποι. Στο πλαίσιο αυτό τα συναισθηματικά κενά που εξακολουθούν να εκκρεμούν αφήνουν το άτομο έκθετο στην ουσία, που προβάλλει ως το πλέον προσβάσιμο μέσο αναπλήρωσης.

Στην ομάδα των μαθητών που έχουν δοκιμάσει ναρκωτικές ουσίες συγκριτικά

μεγαλύτερο ποσοστό δηλώνουν πως δυσκολεύονται να πουν όχι στους φίλους τους, ότι στην παρέα κάνουν ό,τι κάνουν οι άλλοι, πως θα δοκίμαζαν μια ναρκωτική ουσία αν τους το πρότεινε κάποιος φίλος και ότι οι φίλοι τους πιστεύουν ότι αξίζει τον κόπο να δοκιμάσει κανείς ναρκωτικά. Φαίνεται κατά συνέπεια ότι στην ομάδα αυτή η παρέα των συνομηλίκων που στην εφηβεία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, αποκτά ιδιαίτερα καθοριστική σημασία.

Ενδιαφέρον είναι ότι μεγάλα ποσοστά της ομάδας των μαθητών που έχουν δοκιμάσει ναρκωτικές ουσίες αναγνωρίζουν την επίδραση της παρέας και τα προβλήματα στην οικογένεια ως τους παράγοντες εκείνους που θα έσπρωχναν έναν νέο / μια νέα να κάνει χρήση ναρκωτικών ουσιών. Θεωρούμε ότι η επιλογή των μαθητών αυτών ως προς το τι μπορεί να σπρώξει κάποιον στην χρήση δεν είναι τυχαία, αλλά αντικατοπτρίζει τον ρόλο που η παρέα μπορεί να διαδραματίσει αναφορικά με την πρόσβαση στην ουσία διαμέσου της αποδοχής που προσφέρει στο άτομο, ιδιαίτερα σε συνθήκες όπου η οικογένεια δυσλειτουργεί.

Στην ομάδα των μαθητών που έχουν δοκιμάσει ναρκωτικές ουσίες παρατηρήθηκε ένα μειωμένο ενδιαφέρον σε σχέση με διάφορα κοινωνικά θέματα – προβλήματα. Εκείνο όμως που μπορεί να θεωρηθεί πραγματικά ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι στους μαθητές του Λυκείου που έχουν δοκιμάσει ναρκωτικές ουσίες εκδηλώνεται μειωμένο ενδιαφέρον σε σχέση με την επαγγελματική τους αποκατάσταση. Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι μαθητές αυτοί βρίσκονται στην Γ' Λυκείου τείνουμε να ερμηνεύσουμε ότι η στάση τους αυτή εκφράζει μια απουσία προοπτικής και εντέλει μια δυσκολία προσαρμογής στην πραγματικότητα.

Το επίμαχο για την εφηβεία ζήτημα της σχέσης με τους ενήλικους, προκύπτει για τους μαθητές που έχουν δοκιμάσει ναρκωτικές ουσίες υπερτονισμένο σε σύγκριση με τον μειωμένο προβληματισμό που εκφράζουν σε σχέση με άλλα θέματα. Μεγάλο ποσοστό της ομάδας των μαθητών αυτών δηλώνει ότι η καταπίεση από τους μεγάλους τους απασχολεί ιδιαίτερα. Πέραν τούτου η πλειοψηφία των μαθητών της ίδιας ομάδας δηλώνει ότι οι γονείς τους θέλουν να τους ελέγχουν. Διαφαίνεται σε αυτό μια ισχυρότερη αντιπαράθεση με την εξουσία, η οποία σύμφωνα με τα βιβλιογραφικά δεδομένα είναι τυπική στο προφίλ του ατόμου που ρέπει στη χρήση.

Η σχέση της χρήσης ναρκωτικών ουσιών με τα προσωπικά προβλήματα του ατόμου δεν είναι μια άμεση σχέση αιτίου-αποτελέσματος. Φαίνεται ότι στο ενδιάμεσο τους παρεμβάλλεται και η δυνατότητα πρόσβασης στην ουσία. Όσο πιο εύκολη είναι για ένα άτομο με δυσκολίες προσαρμογής η πρόσβαση στην ουσία τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα χρήσης της. Αυτό συμπίπτει με δεδομένα της έρευνας σύμφωνα με τα οποία όλοι οι μαθητές του Γυμνασίου που έχουν δοκιμάσει ναρκωτικές ουσίες έζησαν τα περισσότερα χρόνια της ζωής τους σε πόλη. Κάτι τέτοιο δεν ισχύει για το Λύκειο όπου υποθέτουμε ότι η διακίνηση και οι έξοδοι έχουν λιγότερους περιορισμούς και άρα η πρόσβαση στην ουσία γίνεται πιο εύκολη.

Εν τέλει εντοπίζεται μια ιδιαίτερη ομάδα μαθητών στην οποία διαφαίνεται με αρκετή σαφήνεια ένα σύνολο αντικειμενικών και υποκειμενικών χαρακτηριστικών που προδιαγράφουν την ετοιμότητα για χρήση ναρκωτικών ουσιών. Συγκεκριμένα επισημαίνεται οικογενειακή δυσλειτουργία με επίκεντρο τη χαλαρή οριοθέτηση, τη

ματαιωτική σχέση με το σχολείο και την αυξημένη σημασία της παρέας των συνομήλικων. Σε εσωτερικό επίπεδο, αυτά αντανακλώνται σε εκκρεμή συναισθηματικά κενά, μειωμένη αυτοεκτίμηση και έντονη ανάγκη επιβεβαίωσης, απουσία εσωτερικής οριοθέτησης, εναντίωση στην εξουσία των ενηλίκων, δυσκολίες προσαρμογής στην πραγματικότητα και ψευδαισιακές επενδύσεις σε αντικείμενα. Αυτά σε συνδυασμό με την ευκολία πρόσβασης στην ουσία, αυξάνουν σημαντικά τις πιθανότητες χρήσης και ενδεχομένως κατάχρησής της. Η οικογένεια η οποία αποτελεί ως γνωστό τον κυριότερο φορέα διαμόρφωσης της προσωπικότητας και μπορεί να διαδραματίσει τον πλέον σημαντικό ρόλο στην αποδυνάμωση του φαινομένου της τοξικοεξάρτησης θα πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο της πρόληψης. Ως εκ τούτου η ενίσχυση της οικογένειας σε επίπεδο γνωστό αλλά κυρίως συναισθηματικό συνιστά επιτακτική ανάγκη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- [1] Bell, C.S. and Battjes R. (1985) Prevention Research: Deterring Drug Abuse Among Children and Adolescents. NIDA Research Monograph 63. Rockville, Md.: U.S. Dept. of Health and Human Services, Alcohol, Drug Abuse and Mental Health Administration.
- [2] Jones, C.L. and Battjes R. (1986) Etiology of Drug Abuse for Prevention NIDA Research Monograph 56. Rockville, Md.: U.S. Dept. of Health and Human Services, Alcohol, Drug Abuse and Mental Health Administration.
- [3] Λεωνίδου Δ., Βασιλείου Μ., Γεωργίου Α. και Χριστοδουλίδης Π. (2005) Ναρκωτικά και Κυπριακή νεολαία: Πηγές ενημέρωσης και πρόληψη, *Cyprus Journal of Science and Technology*, in print.
- [4] Μαρσέλος, Μ. (1989) Η μεθοδολογική διάσταση των νεανικών θανάτων από τα ναρκωτικά, *Τετράδια Ψυχιατρικής*, 27.
- [5] Μαρσέλος, Μ. και Κούτρας, Β. (1988) Χρήση και Κατάχρηση Ψυχοτρόπων Ουσιών από Μαθητές Μέσης Παιδείας, *Επιθεώρηση Κοινωνικών Επιστήμων*, 71, Αθήνα.
- [6] Stimmel, B. (1993) *The facts about Drug Use*, The Haworth Press.
- [7] Χουρδάκη, Μ. (1992) Προτάσεις για την Πρόληψη προς το ΚΕΣΥΚΑΝΑ, Αθήνα.
- [8] Χουρδάκη, Μ. (1995) *Ναρκωτικά-Πρόληψη, Σύγχρονη Εποχή*, Αθήνα.